

як одного із фундаторів і диригентів «Станіславського Бояна». Висловлюється думка про те, що ця мистецька інституція, а також її філії в багатьох містах і селах регіону стали важливим джерелом національного духовного відродження того часу.

Наукові розвідки Ганни Карась з історії аматорського хорового руху мають своїм підґрунтям опрацювання широкого масиву маловідомих раніше архівних матеріалів. Саме тому наукові праці вченого набувають значення важливого першоджерела для подальших розвідок в царині хорового мистецтва і музичної педагогіки.

Отже, розглянувши деякі сторінки життєпису Ганни Василівни Карась, маємо підстави зробити висновок про те, що подвижницька диригентська діяльність, музично-виконавські та педагогічні принципи, великі мистецькі здобутки керованих нею художніх колективів є вагомим надбанням української диригентсько-хорової школи сьогодення. Концептуальне значення для інтеграції у європейський та світовий культурний простір має унікальний за своїм обсягом і глибиною науковий доробок вченого. В служінні рідному народові вбачає сенс своєї праці Ганни Карась. У цьому розкривається глибинна духовна сутність цієї пасіонарної особистості – визначного вченого, диригента і педагога, Людини високого обдарування і культури.

1. Бурбан М. І. Українські хори та диригенти / Михайло Іванович Бурбан. – Дрогобич : Посвіт, 2007. – 672 с.
2. Івано-Франківськ. Енциклопедичний словник / автори-упорядники : Карась Ганна, Діда Роман, Гаврилів Богдан. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2010. – 496 с.
3. Карась Г. В. Музична культура української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття : монографія / Ганна Василівна Карась. – Івано-Франківськ : Тіповіт, 2012. – 1164 с.
4. «Первоцвіт»: з піснею у нове тисячоліття : Збірник творів із репертуару народного аматорського хору «Первоцвіт» Народного Дому села Микитинці, присвячений 100-річчю смерті Д.Січинського та 110-й річниці заснування колективу / упорядник Ганна Карась. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2009. – 80 с.

*В статтє освещается универсализм дирижерской деятельности Анны Карась в контексте развития музыкальной культуры Прикарпатья конца XX – начала XXI столетия. Раскрываются основные аспекты подвижнического труда выдающегося ученого и дирижера с любительским хоровым коллективом «Первоцвит», который относится к уникальным явлениям в художественном пространстве нашей страны.*

**Ключевые слова:** культурный универсум, художественное мировоззрение, хоровая эстетика, исполнительский стиль.

*The article deals with universalism of conductor activity of Anna Karas in context of development musical culture Prykarpattya late twentieth century. An author described basic aspects selfless work of outstanding scientist and conductor with amateur chorus group «Pervotsvit», which is a unique phenomenon in art space of our country.*

**Keywords:** cultural universum, Art worldview, choral aesthetics, Executive style.

УДК 37.046.16; [008+7](477)

Олександр Яковлев

### НАУКОВА ШКОЛА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

*Присвячується ювіляру – доктору мистецтвознавства, професору Ганні Василівні Карась та її науковому консультанту доктору мистецтвознавства, професору Валерії Дмитрівні Шульгіній*

*У статті розглянуто досягнення наукової школи НАКККіМ на прикладі діяльності її вихованців, зокрема ювілярф, професора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Ганни Карась. Наведений зміст міжнародних проєктів, що виконуються в НАКККіМ. Розкрито феномен української музичної культури західної діаспори на основі дослідження Ганни Карась.*

**Ключові слова:** наукова школа НАКККіМ, міжнародні проєкти, модель, українська музична культура, західна діаспора.

Період національного відродження кінця ХХ – початку ХХІ ст. характеризується значними досягненнями української науки, зокрема культурології, мистецтвознавства та музико-

знавства. В останні роки з'явилися окремі праці, присвячені аналізу українського музикознавчого доробку, зокрема яскрава, глибока монографія О. М. Немкович «Українське музикознавство ХХ століття як система наукових дисциплін», в якій, на жаль, лише один розділ виділений для характеристики останніх досягнень національної науки – «Спадкові та нові риси в українській музикознавчій науці межі ХХ–ХХІ століть». Авторка доводить, що сучасний етап розвитку науки відзначається масштабним процесом участі музикознавства у вирішенні загальнокультурних проблем, синтезом знань національної і світової науки і культури, появою багатопрофільних комплексних напрямів, пошуками форм впливу результатів фундаментальних академічних досліджень на різні галузі соціокультурного буття [5, с. 489].

Більш детально висвітлений період розвитку музикознавчої науки в Україні кінця ХХ – початку ХХІ століття в дисертації В. І. Іонова «Історіографія як основа наукової інтерпретації сучасної української музичної культури» [1]. Досягнення вітчизняного мистецтвознавства, теорії та історії культури, теоретичні концепції та новітні наукові інтерпретації процесів розвитку незалежної України останнього десятиліття відображені в монографії В.Д. Шульгіної та О. В. Яковлева «Інтерпретація теорії культури, мистецтва і освіти в сучасній українській науці (2005-2012 рр.)» [7].

Втім окремі спроби висвітлити досягнення сучасної вітчизняної мистецтвознавчої науки не вирішують проблеми специфіки інтерпретації явищ української музичної культури і мистецтва незалежної України. Так, поза увагою науковців залишається діяльність окремих установ та персоналій. Цей напрям пропонується в даній статті.

В останнє десятиріччя ХХІ століття наукова діяльність відомої вченої, блискучого дослідника української музичної культури західної діаспори Ганни Василівни Карась пов'язана з Національною академією керівних кадрів культури і мистецтв як докторанта та яскравого представника наукової школи Академії. Коло наукових, мистецьких та особистих інтересів Ганни Василівни та її наукового консультанта Валерії Дмитрівни Шульгіної виявилось дотичним і сприяло багатолітній співпраці на ниві дослідження та пропаганди української музичної культури як складової всесвітньої мистецької скарбниці.

Серед учителів та наставників В. Д. Шульгіної – видатні українські та світові музиканти та вчені: професори Є. М. Слівак, Б. М. Лятошинський, А. Я. Штогаренко, академіки І. Ф. Ляшенко, А. П. Лашенко, Н. О. Герасимова-Персидська, О. С. Тимошенко, Є. В. Кв'ятковський, В. М. Шацька, доктор Клаус Кайл (Німеччина).

У Національній бібліотеці імені В. І. Вернадського НАНУ України на посаді завідувача відділу формування музичних фондів, Національній музичній академії України імені П. І. Чайковського та Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв на посаді завідувача кафедри теорії, історії культури та музикознавства Валерія Дмитрівна, як й Ганна Василівна на державній службі начальника управління культури Івано-Франківської обласної державної адміністрації, заступника міського голови м. Івано-Франківська, професора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, активно досліджують та сприяють світовому утвердженню та визнанню української музичної культури. Так, першим міжнародним проектом у співпраці з українською діаспорою США, зокрема з родиною Китастих, який очолила В. Д. Шульгіна, був проект «Кобзарське мистецтво як складова світової музичної культури».

Як дослідники та пропагандисти української музичної культури Г. В. Карась і В. Д. Шульгіна – постійні учасники міжнародних конференцій з проблем національної культури у Варшаві, Берліні, Франкфурті-на-Майні, Лондоні, Единбурзі, Парижі, Флоренції, Сан-Себастьяно (Іспанія), Празі, Софії, Афінах, Патрах, о. Крит (Греція), Белграді (Сербія), С.-Петербурзі, Москві, Казані, Бішкек (Киргистан), Мінську (Білорусь). Ганна Василівна активно досліджує архівні українські матеріали в Мюнхені, Празі, Словаччині, Канаді, розвідки яких стали основою її масштабної докторської дисертаційної праці.

У Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв (ректор – відомий учений і громадський діяч Василь Гнатович Чернець) – у 2003–2015 рр. започатковані міжнародні проекти, зокрема: «Діалог культур: Україна – Греція» за участю Сербії; «Діяльність продюсера в культурно-мистецькому просторі ХХІ століття: формування громадянського суспільства» за участю Громадянської ради при Міністерстві закордонних справ України; «Культурно-мистецька освіта як складова художнього простору ХХІ століття» за участю Варшавського музичного університету Фридерика Шопена, Тяньшанського університету (Китай), Одеської музичної академії імені А. В. Нежданової та інші.

Як приклад транснаціонального проектування наведемо міжнародну наукову діяльність НАКККіМ, що здійснюється в різних формах комунікативних інституцій, зокрема, це проект «Діалог культур: Україна – Греція – Сербія» [10]. До виконання проекту залучені Посольство Греції в Україні, університети в Афінах, Солоніках, Патрах (Греція), у Ніші (Сербія), «Товариство греко-сербсько-української дружби і співпраці Кирила і Мефодія».

Програма проекту «Діалог культур: Україна – Греція – Сербія» (керівник – В. Д. Шульгіна) має декілька напрямків:

1) визначення змісту творчої співпраці науковців НАКККіМ, університетів в Афінах, Солоніках, Патрах (Греція), Університету у Ніші (Сербія), розроблення договорів про сумісну наукову і навчальну діяльність;

2) проведення міжнародних конференцій на базі НАКККіМ (2010–2014 рр.), Університету у Ніші (2012 р.), Університету у Патрах (2013 р.), Університету на о. Крит (2014 р.) з виданням збірок матеріалів конференцій;

3) ознайомлення українських науковців з духовною культурою Греції і Сербії під час творчих відряджень;

4) обмін досвідом науково-дослідної та навчально-методичної діяльності.

Обговорювались питання налагодження наукових і духовних зв'язків України і Греції, зокрема щодо вивчення українськими вченими кириличного рукописного фонду, що зберігається в бібліотеках монастирів і має українські коріння (докторант Л. В. Терещенко-Кайдан).

Організатором і керівником роботи конференції у Сербії був доктор богослов'я, протоієрей, настоятель храму трьох святих в Акраті і храму в м. З'янконт (Патри – Греція), голова «Товариства грецько-сербсько-української дружби» Сатіріс Коскоріс.

Доповіді членів української делегації були відзначені в процесі дискусій та на пресконференції як актуальні за проблематикою симпозіуму, високої гуманістичної спрямованості, науково обгрунтовані, оригінальні за своїми ідеями. Всі доповіді були представлені у перекладі грецькою мовою, супроводжувались ілюстративним матеріалом як презентації і викликали великий інтерес аудиторії. Матеріали симпозіуму надруковані в Греції окремою збіркою [10].

Характерною рисою роботи всіх конференцій була гуманітарна та культурна спрямованість їх програм, що включала зустрічі з громадкістю (обмін державними прапорами), діями православного духівництва, відвідування закладів для дітей з особливими потребами, ознайомлення з традиціями церковного співу в храмах Греції і Сербії на богослужіннях; особливого значення набуло вивчення досвіду наукової та навчальної діяльності закладів Сербії: Університету у Ніші, Духовної семінарії та академії.

Обговорювались питання налагодження наукових і духовних зв'язків України, Греції і Сербії, зокрема щодо вивчення українськими вченими кириличного рукописного фонду, що зберігається в бібліотеках монастирів і має українські коріння. Доктор богослов'я Сатіріс Коскоріс, голова «Товариства греко-сербсько-української дружби і співпраці», доктор Лукаш Диметріус, професор Афінського університету, спеціаліст у галузі феноменології, науковці НАКККіМ (В. Шульгіна, Л. Терещенко-Кайдан, О. Зосім, С. Садовенко, В. Личковах, О. Яковлев) накреслили перспективи сумісної наукової і просвітницької діяльності слов'янських учених, визначили налагодження зв'язків слов'янських народів у контексті діалогу культур, розвитку православної церкви.

Кластерний підхід у реалізації пілотного проекту «Діалог культур: Україна – Греція – Сербія» зумовлений сумісною транснаціональною культурною діяльністю у галузі освіти науковців, викладачів, студентів і аспірантів НАКККіМ, університетів в Афінах, Патрах, на о. Крит (Греція), у Ніші (Сербія), вчителів та учнів київської спеціалізованої школи № 94 «Еллада», членів «Товариства греко-сербсько-української дружби і співпраці «Трьох Святих Кирила і Мефодія», православного духівництва України, Греції, Сербії.

Іншим прикладом співпраці українських науковців (НАКККіМ) та європейських учених є виконання на основі синергетичного і кластерного підходів міжнародного проекту «Старовинна клавирна музика: інструментарій, виконавство, теорія та практика підготовки фахівців» за участю професора, доктора Бернгарда Біллітера (Вища школа музики, Мистецька рада «Про Гельвеція», Швейцарія, Цюрих), органного і клавирного майстра Національного органного будинку України Дмитра Титенка, кафедри теорії, історії культури та музикознавства НАКККіМ. Мета проекту – відродження в Україні виробництва старовинних інструментів, зокрема клавикордів, розроблення концепції автентичного виконавства і підготовки музико-

знавців-експертів старовинного інструментарію. За сприяння Швейцарської мистецької ради «Про Гельвеція» у дар НАКККіМ переданий клавикорд школи Герлах, виконаний майстром Дмитром Титенком. Залучення студентів та аспірантів НАКККіМ у виконання зазначеного проекту дала можливість використати результати дослідження в дипломних та магістерських роботах, сприяла вивченню національної клавірної спадщини у контексті європейських цінностей, теоретичному та практичному засвоєнню синергетичних та кластерних світових стратегій.

Як приклад участі України у реалізації пілотних європейських проектів, можна також навести презентацію в електронному середовищі нотних автографів «Божественної Літургії святого Іоанна Золотоустого та 12 духовних хорових концертів» Артемія Веделя і музичних рукописів XVIII ст. – українських ірмологіонів та партесних концертів – на міжнародних наукових конференціях EVA-Berlin; EVA-Florence (2003 – 2014 pp.) Представлене дослідження є результатом міжнародної співпраці навчальних закладів і науково-дослідницьких установ – Департаменту електроніки та телекомунікації Університету Флоренції, Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв України, Інституту української книги і Центру комп'ютерних технологій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського [9].

Цифрова презентація музичних колекцій у складі наукової електронної бібліотеки, поряд з історичними, мистецтвознавчими та бібліографічними дослідженнями, передбачала розробку технології створення цифрових копій та мультимедійних додатків, що забезпечило не тільки візуальне відображення рукописних нот і друкованих музичних матеріалів в електронному середовищі, а також звукове відтворення фрагментів (інципітів) або повністю деяких творів з української музичної спадщини. Музичні інципіти розглядаються як елементи пошукового апарату Наукової електронної бібліотеки, а звукове відтворення певних музичних творів як мережева цифрова фонотека музичних матеріалів.

На сьогодні оцифровані нотні матеріали та музичні документи розташовані в онлайновому фонді Наукової електронної бібліотеки, а результати досліджень з цифрової презентації національної музичної спадщини відбиті на Web-сторінці «Україніка музична» у вигляді проектів цифрових музичних колекцій із мультимедійними додатками.

Участь студентів, аспірантів і докторантів Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв України у виконанні зазначених проектів дала можливість використати результати досліджень в дипломних роботах і дисертаціях. Поширення наукового та навчального досвіду українських учених в європейському просторі сприяють розширенню транснаціональних гуманітарних стратегій України.

Як результат проведених досліджень проблем синергії культурних ідентичностей України – Півдня (Одещина), Центру (Київщина), Заходу (Львівщина, Закарпаття) та західної діаспори українців – науковцями НАКККіМ (докторанти Г. Карась, А. Кравченко, О. Яковлев) розроблено ієрархічну модель формування загальнонаціонального культурного простору, яка має три складових різного рівня інтеграції з послідовним розширенням міжрегіональних досліджень від локального до метаісторичного:

I (найвищий) рівень: метаісторичний – регіональна культура як складова світового культурного простору [2];

II рівень: загальнонаціональний – регіональна культура як складова національного культурного простору [8];

III рівень: локальний (базова одиниця розподілу культурного простору) – локальна місцева культура в структурі культури регіону [4].

Кожний рівень розкриває внутрішній зміст окремого явища культури, що послідовно поширюється на вищі рівні розподілу культурного простору, таким чином, виникає інтегрована цілісність глобального культурного простору, змістовно організована зсередини [4].

Наукова школа НАКККіМ представлена відомими ученими, які працюють у провідних українських і зарубіжних ВНЗ. Так, в Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв викладають: кандидат мистецтвознавства, професор Олена Афоніна, кандидат педагогічних наук, професор Ольга Овчарук, доктор мистецтвознавства, професор Олександр Опанасюк, кандидат педагогічних наук, професор Світлана Садовенко, кандидат культурології, доцент Максим Тимошенко, кандидат культурології Світлана Шман, кандидат мистецтвознавства, доцент Ірина Ян, кандидат мистецтвознавства Анастасія Кравченко.

У Київському університеті імені Бориса Грінченка зі школи НАКККіМ працюють: доктор мистецтвознавства, професор Олена Ізваріна, кандидат мистецтвознавства, доцент,

проректор з наукової роботи Інституту мистецтв Тетяна Зінська, кандидат педагогічних наук, професор Євген Куришев; в Національному педагогічному університеті імені М. Драгоманова – доктор педагогічних наук, професор Наталія Гуральник, а в Київському інституті музики імені Р. М. Глієра – кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач предметної комісії, секретар Міжнародного конкурсу пам'яті Володимира Горовця Костянтин Давидовський; в Київському університеті ринкових відносин – кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та іноземної мови Олена Стебельська.

Досвід наукової школи НАКККіМ поширений по всій Україні. Так, у Мукачівському державному університеті викладає кандидат мистецтвознавства, доцент Леся Микуланинець; у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка – кандидат мистецтвознавства, доцент Сергій Зуєв; у Вінницькому педагогічному університеті – кандидат педагогічних наук Лариса Лихіцька; у Кримському державному медичному університеті імені С. І. Георгієвського – доктор культурології, професор, завідувач кафедри культурології, філософії, соціально-гуманітарних наук Юлія Сугрובהва.

Діалог культур став провідною ідеєю діяльності вихованців НАКККіМ, які працюють у різних країнах світу: в Казанському (Приволзькому) федеральному університеті (Татарстан) – доктор педагогічних наук, професор, Заслужений діяч мистецтв Республіки Татарстан Ляля Файзрахманова; в Бішкекському інституті мистецтв (Киргистан) – кандидат педагогічних наук, професор Чолпон Іманбаєва; в Університеті Сан-Дієго (США) – кандидат педагогічних наук, професор Тетяна Свістельнікова-Лестер; у Ханті-Мансійському університеті (Росія) – кандидат педагогічних наук, професор Наталія Провозіна.

Всі згадані вчені були в різні часи вихованцями професора В. Д. Шульгіної.

Особливої уваги заслуговує науковий доробок докторантки НАКККіМ Ганни Василівни Карась (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника), доктора мистецтвознавства, професора, Заслуженого працівника культури України, завідувача кафедри академічного та естрадного співу. Її робота над дослідженням української музичної культури західної діаспори стала важливою складовою наукової діяльності Академії, сприяла світовому визнанню Академії як найкращого навчального закладу культури України (1 місце) за відповідним рейтингом ЮНЕСКО 2015 року.

27 березня 2014 року на засіданні спеціалізованої вченої ради у НАКККіМ відбувся захист докторської дисертації Г. В. Карась [6]. Свій виступ Ганна Василівна почала зі слів, що накреслили хід всього подальшого обговорення у патріотичному руслі і високому науковому вимірі: «Сьогодні Україна переживає не тільки політичну і економічну, але й гуманітарну кризу, подолати яку можна, тільки зберігши свій духовний потенціал, не втративши своє цивілізаційне «я», без почуття культурної меншовартості сказати собі і світові: «Ми – українська цивілізація». Цивілізація, яка творилася століттями, яка сьогодні об'єднує українство не тільки на материковій Україні, але й по всьому світу. Тож, національну самобутність тепер слід шукати у двох напрямках – вивчаючи культуротворчий процес етноспільноти на історично визначених автохтонних землях і поза їх межами, в діаспорі. Сьогодні українська діаспора – одна з найбільших серед інших планетарних етнічних розселень» [6].

Дисертаційне дослідження пані Карась було високо оцінено провідними українськими вченими. Наведемо деякі характерні висловлювання на адресу монументальної праці Ганни Василівни, які прозвучали на засіданні вченої ради (виступи членів ради цитуються в оригіналі без редагування).

Доктор мистецтвознавства, професор Редя В. Я.: «Ваша робота вражає масштабністю задуму, цифрами, кількістю імен, числом публікацій та географією конференцій, на яких вами були оприлюднені матеріали дослідження. Відчувається, що це дійсно «справа життя». Тема дисертації Ганни Василівни Карась знаходиться у фокусі декількох проблемних річищ сучасного мистецтвознавства. Одне з них – звернення автора до питання, яке сьогодні є рушійною силою багатьох процесів, що відбуваються у нашому суспільстві. Це питання національної ідентичності українців, яке не винесене у заголовок, але саме на нього, як на мене, шукає відповідь дисертант. Тому це робота не лише про музичну культуру української діаспори. На мій погляд, головний пафос дослідження, при цілком успішному захисті якого ми сьогодні присутні, і головна перемога мистецтвознавчої думки полягає саме у доведенні тези: музична культура української діаспори є дійсно національним феноменом у широкому соціокультурному просторі ХХ століття. Звичайно, як кожна по-справжньому новаторська робота, дисертація Ганни Василівни налаш-

товує на роздуми й дискусії. Але основна думка, яка червоною ниткою проходить через усе дослідження, чітко визначаючи національні особливості самого феномена музичної культури української діаспори і генеральне прагнення усіх, хто до творіння цієї культури має відношення – пропагувати українську музику, зберегти її споконвічні основи, розвивати традиції – ця думка, безперечно, є переконливо доведеною. Мені здається, що робота структурно та ідейно в цьому сенсі вбудована дуже чітко і ясно. Дисертація повною мірою відбулася, оскільки її автор дає системний погляд на музичну культуру української діаспори ХХ ст. крізь призму історико-соціальних реалій і окреслює перспективи подальшої розробки даної проблематики (а я впевнена, що вона буде, тому що це та проблема, яка потребує постійного руху вперед, яка чим більше вирішується, тим більше приваблює, тим більше є проблемою)» [6].

Лінник М. П., кандидат мистецтвознавства, професор: «Ваш захист – це подія історичного характеру для науки. Ви – людина з великим стажем роботи. У вас сформувалася уже наукова школа. Дуже приємно, що і кафедра, і науковий керівник доклали багато зусиль, щоб відбувся цей захист. Це все відбувається в нашій Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв. Можливо, ви могли би організувати своєрідний науковий семінар у НАКККіМ з перспективи нашої академії, тобто, щоб держава, уряд дали перспективу для того, про що ми сьогодні говоримо» [6].

Волков С. М., доктор культурології, професор: «Це не лише докторська дисертація – це своєрідна енциклопедія нашої музичної цивілізації. Ця дисертація показує, що українці активно впливають не лише на культурний розвиток власної країни, а й на розвиток світової цивілізації» [6].

Ржевська М. Ю., доктор мистецтвознавства, професор: «Якщо говорити про текст і контекст даної роботи, слід визначити, яким чином це дослідження вписано у контекст українського музикознавства. Це дослідження можна порівняти хіба що з роботою цілого відділу з музикознавства, який залучає велику кількість авторів для підготовки української музичної енциклопедії. У цьому контексті представлена дисертація є свого роду музичною енциклопедією західної діаспори. Ця робота є підсумком певного етапу розвитку музикознавства в цілому, і в цьому сенсі можна говорити про те, що вона абсолютно вписаною в зазначений контекст. З іншого боку, ця робота відкриває надзвичайно широкі можливості для подальшої розробки окреслених проблем. Іншими словами, дисертація дає певні підстави для подальшого «спілкування». Тепер, я вважаю, вже не тільки представники наукової школи Ганни Василівни, а й багато науковців, які займаються українським музикознавством, музичною культурологією, а саме культурологією, безпосередньо пов'язаною з мистецтвознавством, зможуть, так би мовити, «вступати в діалог» з текстом дисертації і розвивати його певні сюжети. Ця робота провокує на плідний діалог, це довів сьогоднішній захист. Зокрема, особисто я не згадую настільки невимушеної атмосфери в ході інших захистів, як це відбулося сьогодні: на диво легко було сприймати так багато інформації» [6].

Мартинюк Т. В., доктор мистецтвознавства, професор: «Ваша робота мені дала можливість відчути той «подих», ту культуру, яку я відчувала, спілкуючись з українцями зарубіжжя. Ваша робота є дуже емоційною, вона дійсно підтверджує вашу глибоку зануреність у цю культуру. Дякуємо вам за це!» [6].

Станіславська К. І., доктор мистецтвознавства, професор: «Хочеться дещо сказати про автора цього дослідження – Ганну Василівну Карась. Науку і мистецтво створюють непересічні особистості. До наукових кіл я потрапила нещодавно, проте вже побачила різних людей у науці. З Ганною Василівною ми познайомилися в жовтні, коли робота була подана на експертизу (я була одним з експертів). Я хочу відзначити абсолютну відкритість цієї людини, щирість у спілкуванні та готовність слухати, прислухатися, враховувати. Водночас зазначу, що Ганна Василівна є сформованим вченим і, в принципі, має всі підстави вважати свою точку зору кінцевою, відстоювати свою концепцію, не зважати на альтернативу. Саме ця щирість, такий характер, вдача, відкритість до спілкування, мабуть, і дали можливість налагодити всі ті зв'язки, побудувати діалог з людьми в різних країнах, що зрештою стало фундаментом для такої чудової роботи і такого блискучого захисту» [6].

Єсипенко Р. М., доктор історичних наук, професор: «Усі виступи в процесі обговорення представленого дисертаційного дослідження були емоційними, у всіх виступах йшлося про високий теоретичний рівень підготовки здобувача, його особистий внесок у наукову розробку проблеми, обізнаність у матеріалі, масштабність здобутих результатів» [6].

Михайлова Р. Д., доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри теорії та історії мистецтв Київського національного університету культури і мистецтв: «Сьогодні, слухаючи цю цікаву розповідь, ознайомившись з цією цікавою темою, я як культуролог знайшла для себе три показові теми, три показові ідеї. Першу я характеризую наступним чином: мистецтво діаспори і мистецтво України неподільні, тому що це є цілісна мистецька форма, що відповідає українському мистецтву в цілому. Я думаю, що саме цьому була присвячена дана робота. Друга ідея цієї роботи: на тлі суцільної глобалізації і, враховуючи те, що в різних частинах світу живе багато українців, очевидними є тісний зв'язок української діаспори з Україною, факт збереження національних традицій. Ці зв'язки можна назвати родинними, стереоскопічними, тому що їхнє коріння сягає глибини історії й з цієї глибини приходять у сьогодення. А сьогодення, своєї черги, є запорукою майбутнього. Отже, третя ідея впливає з двох перших. Її суть полягає в тому, що діаспора – це історичне явище, подібно до тих прикладів, що нам дає історія народів, які так само розселилися по світові. Однією з перспектив, яку ми побачили у роботі, є перспектива подальшого дослідження впливу мистецтва України на мистецтво інших країн. У який спосіб це відбувається і має відбуватися надалі – це цікавий і перспективний напрям майбутніх досліджень, зокрема нинішньої дисертантки. Отже, так само, як свого часу греки залишили свій слід у Стародавній Індії та Стародавньому Єгипті, середньовічній Середній Азії – донині ми збираємо по крихтах залишки цієї цивілізації – так само і Україна, її культуру ми будемо збирати по всіх світах. Дякую вам за роботу, вона дійсно є дуже цікавою» [6].

Підсумовуючи зміст різних вражень та думок про дослідження Г. В. Карась «Українська музична культура західної діаспори як соціокультурний феномен ХХ століття», блискучих виступів офіційних опонентів: доктора мистецтвознавства, професора Самойленко Олександри Іванівни, доктора мистецтвознавства, професора Козаренка Олександра Володимировича, доктора культурології, доцента Жукової Наталії Анатоліївни – підкреслимо наступне. Дисертація присвячена надзвичайно актуальній проблемі відтворення цілісності українського культурного простору. Феномен функціонування національної культури сьогодні не обмежується географічними прикметами рідної землі, а повноцінно розвивається в умовах еміграційного середовища. Дослідження українських етнічних спільнот, які виникли в різних країнах світу понад сто років тому, було на маргінесі гуманітарних та соціальних наук. Науковці України сьогодні плідно працюють над історичним, філософським, соціологічним осмисленням феномена української діаспори. В руслі цих актуальних розвідок і науково-дослідної діяльності НАКККиМ – дослідження Г. В. Карась.

На багатому джерельному матеріалі Ганна Васиївна вперше здійснила комплексний аналіз музичної культури української західної діаспори ХХ століття як цілісного соціокультурного явища, простежуючи її генезу та розвиток на основі не відомих в мистецтвознавчій науці архівних і документальних матеріалів з архівів

Осягнуто феномен музичної культури української західної діаспори як цілісної системи, її культурфілософських, історико-соціологічних, етнопсихологічних та мистецтвознавчих вимірів. Співзвуччя аналізованої дисертантом теми зі стратегічними завданнями єдності українського етносу зумовлює яскраво виражену актуальність роботи. Наукова і теоретична новизна одержаних результатів визначається першою спробою комплексного наукового осмислення музичної культури української західної діаспори ХХ століття як цілісного соціокультурного явища.

Здійснено теоретичне осмислення моделі соціокультурного феномену музичної культури українського зарубіжжя ХХ ст.; розглянуто культуротворчий процес в українській діаспорі, який виявляє діалектику національної й інонаціональної традицій; встановлено авторську історико-культурну періодизацію музичного мистецтва українців зарубіжжя, яке розглядається з урахуванням глибинної соціально-історичної зумовленості всіх процесів, змін і досягнень; здійснено панорамний огляд розвитку музичної культури кожного із визначених періодів.

Встановлено персоналії представників музичної еміграції (більше двох тисяч осіб), осередки їхньої діяльності у світі; етнокультурні особливості музики діаспори розглянуто в контексті загальноєвропейських та світових напрямків розвитку музики та їхніх тенденцій; доведено історичну цінність феномену музичної культури діаспори, її значення для розвитку української культури.

Розроблено основи нового напрямку у вітчизняній культурології та мистецтвознавстві – «українське музичне діаспоровознавство»; введено в науковий обіг більше 700 архівних докумен-

тів, різноманітних матеріалів з рукописних і друківаних першоджерел, мемуарної та епістолярної літератури, досліджень і публікацій з історії музичної культури українців за кордоном; нотні тексти та інші документи; простежено національну природу музичної культури української західної діаспори в історичній та естетичній динаміці в межах виконавських, творчих та педагогічних традицій протягом ХХ століття. Виявлено методи і форми репрезентації національної традиції у творчості українських митців зарубіжжя, зокрема реставрацію, модифікацію, метаморфозу.

Набули подальшого розвитку ідеї міжкультурного діалогу української діаспорної спільноти з народами світу, що є умовою сучасної культуротворчості у глобалізованому просторі.

Запропонована дисертантом модель музичної культури української західної діаспори є базою для подальшого розроблення питань, пов'язаних із вирішенням проблеми взаємодії людини та етнічної групи в глобалізованому соціокультурному просторі ХХІ століття.

Результати дослідження орієнтовані на запити сучасного українського культурного середовища, зокрема, на організацію мистецької освіти, здатної покращувати процеси діалогічної взаємодії української та європейської культур. Концептуальні підходи дослідження можуть слугувати основою подальшого осмислення творчості митців-емігрантів, розгляду різноманітних жанрів музичної культури українців зарубіжжя. Запропоновані методи дослідження соціокультурних процесів у музичній культурі діаспори крізь призму культурологічної науки можуть бути застосовані до інших галузей української культури і мистецтва.

Матеріал дослідження сприятиме розвитку концепції гуманітарної політики і науки, зокрема, культурологічної теорії персоніфікації як способу усвідомлення ціннісного культурного досвіду. Окремі положення дисертації можуть бути застосовані у вирішенні проблеми творчих ресурсів культури, її часопросторових вимірів, структурно-функціональної єдності та цілісності, у розвитку проблеми типології культури з боку явища міжнародного культурного діалогу.

Національне відродження, що його зараз переживає Україна, не зводиться до простої реставрації культурних надбань попередніх епох. Воно потребує особливого бачення національної культури. Це подвиг воскресіння того, що не минає, має наскрізне, універсальне буття для нації, а тому і для усього людства. «Шлях до чотирьох свобод», запропонований ЄС, – це шлях через посилення ролі культури, збереження національної ідентичності кожної з держав. Такий шлях обирає й Україна, інтегруючись в європейський культурний простір.

1. Іонов В. І. Історіографія як основа наукової інтерпретації сучасної української музичної культури : дис. ... канд. мистецтвознав. : 17.00.03 «Музичне мистецтво» / В. І. Іонов ; Одес. нац. муз. акад. ім. А. В. Нежданової. – О., 2010. – 199 с.
2. Карась Г. В. Українська музична культура західної діаспори як соціокультурний феномен ХХ століття : дис. ... д-ра мистецтвознав. : 26.00.01 «Теорія та історія культури» / Г. В. Карась ; НАКККіМ. – К., 2014. – 380 с.
3. Карась Г. В. Музична культура української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття : монографія / Г. В. Карась. – Івано-Франківськ : Тіповіт, 2012. – 1164 с.
4. Кравченко А. І. Камерно-інструментальне мистецтво Одеси в культурному просторі України кінця ХХ – початку ХХІ ст.: дис. ... канд. мистецтвознав. : 26.00.01 «Теорія та історія культури» / А. І. Кравченко; НАКККіМ. – К., 2015. – 200 с.
5. Немкович О. М. Українське музикознавство ХХ століття як система наукових дисциплін / О. М. Немкович. – К. : ІМФЕ ім. М. Рильського НАНУ, 2006. – 534 с.
6. Стенограма засідання спеціалізованої вченої ради Д 26.850.01 у Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв Міністерства культури України від 27 березня 2014 р., протокол № 6.
7. Шульгіна В. Д. Інтерпретація теорії культури, мистецтва і освіти в сучасній українській науці (2005–2012 рр.) / В. Д. Шульгіна, О. В. Яковлев. – К. : НАКККіМ, 2012. – 228 с.
8. Yakovlev O. The Strategy of Transnational Cultural Development of Ukraine // SPHERES OF CULTURE, Volume X Lublin, 2015. – P. 374-382.
9. Shulgina V., Yakovlev O., Barkova O. Presentation of Ukrainian Old Printed Book and Music Manuscripts of the Orthodox Church in the Digital Space // Electronic Imaging & the Visual Arts. EVA 2004 Florence. – Bologna: Pitagora Editrice, 2004. – P. 8 – 12.
10. Shulgina V., Yakovlev O. Ukraine – Greece // Ettikoivwviako evnuepwitiko evtutto. – Πορρωβίτσης Αττλαείας. – Athens, № 28. – 2012. – P.100-104.



*В статье рассмотрены достижения научной школы НАКККиМ на примере деятельности ее воспитанников, в том числе юбиляра, профессора Прикарпатского национального университета имени Василия Стефанюка Анны Карась. Представлено содержание международных проектов, выполняемых в НАКККиМ. Раскрыт феномен украинской музыкальной культуры западной диаспоры на основе исследования Анны Карась.*

**Ключевые слова:** научная школа НАКККиМ, международные проекты, модель, украинская музыкальная культура, западная диаспора.

*The article reviews the scientific achievements of the school NAKKKiM by the example of her pupils, including UNNIVERSARY, Professor Carpathian National University named after V. Stefanik Anna Karas, reviews the content of international projects performed in NAKKKiM. Solved phenomenon of Ukrainian musical culture of western diaspora based researches by Anna Karas.*

**Keywords:** scientific school NAKKKiM, international projects, model, Ukrainian musical culture, western diaspora.

УДК 7; 008; 06.011 (477.86)

Людмила Обух

### МИСТЕЦЬКА СКЛАДОВА КУЛЬТУРНО-ГРОМАДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГАННИ КАРАСЬ

*У статті на основі архівних, джерельних матеріалів та спогадів повною мірою висвітлюється культурно-громадська та мистецька діяльність доктора мистецтвознавства, професора, Заслуженого працівника культури України Ганни Василівни Карась. Вперше визначено та класифіковано види цієї діяльності; окреслено її значення для українського культурного розвитку.*

**Ключові слова:** культурно-громадська діяльність, мистецтво, культура, постать, організація, управління.

«Розум людини обдумує путь її,  
але кроки її наставляє Господь»  
Кн. Прип. Соломонових, 16 : 9

Постать шановної ювілярки Ганни Василівни Карась – доктора мистецтвознавства, професора, Заслуженого працівника культури України – на часі актуально розглядати у різних іпостасях.

Найперше, як наполегливого і талановитого науковця, завдяки кропіткій і багаторічній праці якого побачила світ вражаюча монографія «Музична культура української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття» [16]. Цей фоліант вже викликав гучний резонанс в наукових колах України і навіть далеко за її межами, зумівши за досить короткий термін стати легендарним, а його автор практично запатентувала новий мистецтвознавчий напрям – «музична діаспоріана».

З іншого боку, як майстерного педагога, що однаково натхненно працювала на різних освітніх рівнях – вчителем музики у школі, викладачем університету. Мене, як вихованки і продовжувачки наукової школи Ганни Карась, завше вражає її любов й жага до книги, спосіб викладу набутих знань, умінь і навичок, що не може не викликати почуття захоплення і бажання наслідувати свого наставника.

Проте не менш важливою, навіть більше – однією з основних і невід’ємних складових постаті Ганни Василівни є її культурно-громадська діяльність як фактор рушійної сили протягом усього життя, підживлений кипучою енергією нескореного духу українки. Враховуючи регламент наукової статті, зупинимось на останній.

Про Ганну Карась, як культурно-громадського діяча, письмових згадок досі було мало. В основному це декілька заміток чи інтерв’ю в пресі [1; 11; 12], відомості в Енциклопедичному словнику [13], короткий нарис К. Гнатишин-Скульської [6] та офіційний відгук М. Хортяні [22]. Скурпульозно розкрити окремі фрагменти дозволила монографія Ганни Василівни «Культурно-мистецька хроніка Івано-Франківська першого десятиліття незалежності» [15]. Опираючись здебільшого на спогади та архівний матеріал з приватної колекції ювілярки [8], спробуємо охарактеризувати Г. Карась не тільки як культурно-громадського діяча, але й як митця, засновника та керівника творчих колективів, ініціатора та генератора культурно-мистецьких проєктів,